

Jan Latten

‘Wij hebben het veel beter dan onze ouders en grootouders, maar onze kinderen en kleinkinderen zullen het slechter hebben dan wij’. Die uitspraak is vrij algemeen gangbaar en hij zou best eens kunnen kloppen, denkt prof. dr. Jan Latten. “We zien niet alleen een toenemende trend van individualisering. Het gaat veel verder: het leven moet vooral leuk zijn. Inspanning en discipline zijn begrippen geworden van een voorbije generatie. Maar is dat zo vreemd als je ziet dat ook de overheid zich nauwelijks aan afspraken houdt? Kijk naar het pas gepresenteerde pensioenstelsel: volkomen ondoorzichtig. Desondanks houd ik hoop dat het goed komt met onze geïndividualiseerde maatschappij.”

Prof. dr. Jan Joseph Latten (1952) is demograaf en socioloog. Hij werkte vele jaren als hoofdemograaf bij het Centraal Bureau voor de Statistiek en was als bijzonder hoogleraar in de sociale demografie verbonden aan de Universiteit van Amsterdam. Hij publiceerde tal van wetenschappelijke artikelen en is een veelgevraagd spreker, columnist en essayist. Ook in de media laat hij van zich horen: hij commentarieert regelmatig demografische ontwikkelingen. Met name de ongecontroleerde bevolkingsgroei baart hem zorgen.

Uw laatste boek ‘Geen paniek; liefde en geluk in de 21^e eeuw’ is inderdaad bij vlagen heel optimistisch: relaties worden makkelijk verbroken, maar dat betekent ook dat alleen de goede, liefdevolle relaties in stand blijven. Tegelijkertijd constateert u een trend die het ‘ik’ centraal stelt en die gericht is op persoonlijk geluk.

“Inderdaad: er was nog nooit zo veel te kiezen. Zo bezien zou je dus heel gelukkig moeten zijn (afgezien van ellendige voorvallen). Op persoonlijk vlak kun je veel bereiken, maar dat vergt anno 2023 kennelijk wel erg veel van mensen: realiteit en de bereidheid om jezelf zo nu en dan te beperken. Dat is moeilijk voor veel mensen, juist omdat beperkingen die door de samenleving werden opgelegd, grotendeels zijn verdwenen. De welvaart is in het verleden enorm gestegen waardoor mensen vaker vinden dat ze kunnen doen wat ze willen. Daardoor wonen ze vaker alleen. Eén ding is gebleven: de behoefte aan verbinding. Die ‘ik’ wil wel alles zelf beslissen, maar niet alleen zijn.”

De helft van de 12-jarigen kan onvoldoende lezen om deel te nemen aan de maatschappij. Hoe moet dat dan later?

“Dat is een groot probleem. Je ziet ook op universiteiten dat studenten onvoldoende leesvaardigheid hebben: ze snappen gewoon niet wat er staat. In de hele maatschappij zie je een deel dat aan de kant blijft staan. Of ze komen terecht in slecht betaalde flexbanen. Bovendien streven meisjes de jongens in alle opzichten voorbij. Meisjes maken hun opleiding sneller af en zijn steeds vaker hoger opgeleid dan jongens. Dat heeft een voor hen – vervelend nevenaffect: hoogopgeleide vrouwen willen in principe een partner van hetzelfde niveau. De spoeling van die prinses op witte paarden wordt steeds dunner.”

U geeft ook cijfers over het aantal alleenwonenden. Zijn er echt zo veel singles?

“In steden als Amsterdam en Rotterdam bestaat circa de helft van alle huishoudens uit alleenwonenden. Dat zijn niet allemaal singles, maar voor het overgrote deel wel. Die groep is heel divers: starters op de woningmarkt, mensen die uit een relatie komen en natuurlijk de groeiende groep ouderen die hun partner verloren hebben en wier kinderen het huis uit zijn. En dan tel ik de alleenstaande moeders niet eens mee”



Die alleenwonenden willen vast wel allemaal in een appartement wonen.

“Senioren blijven meestal graag in de woning waar ze een groot deel van hun leven hebben doorgebracht. Er moet echt iets aan de hand zijn, willen ze gaan verhuizen. We weten allemaal dat de verhuisgeneigdheid bij senioren niet groot is. Maar zeker jongeren starten – als ze tenminste niet tot hun dertigste in ‘Hotel Mama’ blijven – in een appartement en vaak samen met enkele vrienden. Kinderen krijgen wordt – mede door de onzekere economie – steeds vaker uitgesteld. Waarom zou je dan meteen gaan samenwonen met een geliefde? Daar moet je immers steeds rekening mee houden. Relaties worden steeds ‘losser’ en als de liefde over is, gaat veelal een van de partners naar een appartement. We zien dus wel een sterke individualisering maar het verlangen naar verbinding blijft. Dat bleek tijdens de Covid-19-pandemie. Nooit werden zo veel mensen somber of zelfs depressief als in die periode waarin weinig contact mogelijk was.”

Wat moeten we met de senioren die in hun eentje in een groot huis wonen?

“Gewoon laten wonen als ze dat willen. Maar het zou makkelijk moeten worden gemaakt om zo’n huis te splitsen in twee of drie appartementen. Daarmee zou je ook een bijdrage leveren aan leniging van de woningnood.”

Mensen die verbinding zoeken, zullen waarschijnlijk op zoek gaan naar een vorm van collectief wonen; niet meteen naar een onpersoonlijk appartementencomplex.

“Zeker; daarom zijn de hofjes en de collectieve woonvoorzieningen ook zo populair. De wachtlijsten zijn lang. Familiebanden worden losser; het aantal kinderen per huishouden daalt, maar

de behoefte aan sociale verbinding blijft. We willen graag ergens bij horen. Vrienden worden steeds belangrijker en eigenlijk moet je al vroeg beginnen met het opbouwen van een netwerk van vrienden. De condities voor die verbinding kun je best creëren in een appartementencomplex. Een gezellige ontmoetingsruimte is bijvoorbeeld al een eerste stap. Zulke ruimtes vind je in serviceflats. Die bieden alle mogelijkheden voor de zo gewenste verbinding.”

Een VvE houdt zich in principe niet bezig met het welzijn van de bewoners. Ze heeft als taak het gebouw te onderhouden en in stand te houden. Niet om leuke dingen voor de bewoners te organiseren.

“Dat weet ik, maar dat is een voorbeeld van regelgeving en opvattingen die achterlopen. Wetten en regels lopen altijd achter op de maatschappelijke ontwikkelingen. Als ‘partnerloze’ zoek je toch vaak naar iemand die – al dan niet betaald – dingen voor je kan regelen die je zelf niet kunt. Je hoort ook vaak over ‘levensloopbestendige woningen’. Onzin: iedereen wil een comfortabele woning. Word je als 30-jarige gelukkig van drempels in je woning? Ik pleit ervoor om veel van die oude bouwnormen kritisch te herzien. Bouwers moeten zich meer richten op het voorzien in collectiviteit. Zorg er bovendien voor dat bewoners flexibel met hun woonruimte kunnen omgaan, maar ook dat ze zich aan regels houden. Alleen als je bereid bent om je aan de geldende regels te houden, kun je op een prettige manier samen in een gebouw leven. En het is wel handig als de leefstijlen ook bij elkaar passen.”

Gaat de VvE zich in die richting ontwikkelen?

“Ik zou dat wel zo adviseren. Overigens zie je nu ook al in toenemende mate woningen met een gemeenschappelijke binnentuin en allerlei voorzieningen voor mensen met kinderen of zelfs gestapelde gezinswoningen met collectieve speelplekken voor de kids (Maasbode Rotterdam). ‘Brabantse gezelligheid op 10-hoog’ noem ik dat wel. De toename van het aantal wooncomplexen waarin mensen zich met anderen verbonden kunnen voelen; dat kan de Gouden Eeuw voor de VvE betekenen!” ●